

Jos Olgers

MISBRUIK VAN HYPNOSE

In dit artikel zal ik aantonen, dat de gedachte, dat de gehypnotiseerde nooit iets tegen zijn vrije wil in kan doen, passé is. In de afgelopen jaren is dermate veel onderzoek naar dit thema gedaan, dat deze mening niet meer volgehouden kan worden.

De dubieuze toneelhypnotiseur

de naakte jongeman

Rasti Rostelli, de toneelhypnotiseur, suggereerde dat de proefpersonen op het toneel het publiek naakt zagen, hierna suggereert hij - slaap dieper en dieper, en ontspan. Slaap dieper en dieper. Zodra ik in je ogen blaas ben je wakker. Als je wakker bent ga je rondkijken. Tot je verbazing zie je dat iedereen zich heeft aangekleed. De enige die bloot is ben jijzelf. De enige die bloot is ben jijzelf. Je hebt helemaal geen kleren meer aan. Je bent helemaal bloot. Je hebt helemaal geen kleren meer aan. Je bent helemaal bloot. Rostelli blaast bij een jongen in zijn gezicht. Hij houdt zijn hand meteen voor zijn geslachtsdeel en probeert weg te lopen. Het publiek giert het uit. Rostelli haalt hem terug en vraagt tot vijfmaal toe:

– Wat hou je vast?

De jongeman blijft zeer verlegen reageren. Na lang aandringen en gezucht antwoordt hij

– Mijn piemel.

– Zij willen het zo graag zien.

Hij lacht schaapachtig en wordt weer 'in slaap' gebracht.

het geschrokken naakte meisje

Dan blaast Rasti Rostelli een meisje in haar gezicht. Ze schrikt zich een ongeluk en verbergt haar borsten en vagina achter haar handen, rent in paniek hard weg. Het publiek bescheurt zich. Rostelli haalt haar van achter de coulissen terug. De gehele tijd zal ze haar handen voor haar geslachtsdelen houden en steeds geïrriteerder gaan reageren.

– Wat is dat?

– Niks.

– Niks? Ik zie een heleboel.

– Poessie. Hallo mag ik effe me klere.

– Wat is dat?

Het meisje staat ineengedoken. Telkens wanneer Rostelli haar aanraakt maakt ze zich los.

– Ja, dahag.

– Wat is dat?

– Ja uh een blote doos.

Rostelli lacht.

– Ik heb dat nog nooit gezien.

– Pak effe me klere.

– Laat me even kijken.

– Nee, ben je gek ofzo.

– Wat is dat dan?

Hij wijst naar haar borsten.

– Ja, uh, twee knobbels, dahag, mag ik me klere?

Rostelli knipt met zijn vingers voor haar gezicht. Onmiddellijk staat ze stokstijf stil, met haar handen voor haar vagina.

– Slaap dieper en dieper en ontspan meer en meer. Het publiek komt niet meer bij van het lachen.

De schuifelende hetero jongens

Rostelli haalt een jongeman van een jaar of twintig bij zich.

– En je ziet je droomvrouw. Borsten van negentig centimeter. Je bent helemaal te gek op je droomvrouw. Zodra de muziek begint, ga je met je droomvrouw dansen, maar je slaapt daarbij dieper en dieper in. Terwijl er muziek is, je danst daarbij, slaapt erbij dieper en dieper.

Langzaam zet Rostelli een andere jongen voor deze jongeman.

– Zodra de muziek begint ga je je droomvrouw omhelzen, en je slaapt daarbij dieper en dieper in. Je bent helemaal verliefd terwijl je danst. Dit geldt alleen voor degenen die ik aangeraakt heb.

Schuifelmuziek begint.

– Ja, je omhelst je droomvrouw, jaah, je begint te dansen ohh, je bent helemaal verliefd, zoiets moois heb je nog nooit in je leven gehad.

Knuffelend, elkaar over elkaars billen strelend, dansen beide jongens.

– Je bent helemaal verliefd, jaah, je droomvrouw kussen, jaah.

Ze kussen elkaar op elkaars schouder.

– Oh zo heerlijk, jaah, ohh, je maakt haar gek, je wilt haar vannacht meenemen, je

maakt haar gek, maak haar gek, ohh, jaah, de borsten, ohh, jaah.

- Zodra ik in je ogen blaas ben je meteen weer helemaal wakker. Zodra ik in mijn vingers knip slaap je meteen weer in.

Hij blaast in hun gezicht. Ze duwen elkaar direct van elkaar af. De eerste jongeman staat stokstijf van schrik op het toneel, met zijn hand voor zijn mond. De ander rent achter de coulissen. Rostelli kijkt quasi verbaasd en laat kalm het gegier uit de zaal uitsterven, dan haalt hij de weggelopen jongen terug. Met zijn handen voor zijn gezicht komt hij het podium weer op.

- Rostelli vraagt hem:
- Wat doe je met hem.
- De jongen lacht. Rostelli richt zich tot de andere jongen.
- Vind je hem leuk?
- Goh.
- Vind je hem leuk?

Deze geeft een onverstaanbaar antwoord, waarop Rostelli hem zegt:

- Je hebt hem wel aan zijn billen gezeten.
- Huhuh.

Hij veegt enige tijd zijn billen af aan zijn broek. Rostelli knipt in zijn vingers en beide jongens zijn weer 'van de wereld'.

Vrije wil

Deze teksten zijn een letterlijke weergave uit een theaterprogramma van de, door velen verguisde, en door anderen op handen gedragen hypnotiseur Rasti Rostelli. In 1992 maakte hij reclame voor zijn show met als blikvangers de teksten: "Superspektakelshow, het lachsucces van het jaar, en het fascinerende van het ontastbare".

Zijn shows zijn zeer controversieel. De toeschouwers gieren het uit van het lachen. De sceptici irriteren zich mateloos aan de wijze waarop Rostelli zijn 'medewerkers' gebruikt. Toch kunnen ook zij vaak niet een glimlach onderdrukken. Kennelijk weet hij dermate te appelleren op 'humoristische' gevoelens bij de mens.

Dergelijke voorbeelden geven aan, dat hij mensen op het toneel die dingen laat doen, die ze in het normale leven nooit zouden doen. Toch stelt Rostelli in dezelfde televisie uitzending in augustus 1991 voor de Amsterdamse kabelzender 'ltv 4':

- Ik kan niemand tegen zijn wil dwingen iets te doen wat hij niet zou willen. Ik zou bijvoorbeeld niet tegen iemand kunnen zeggen: "Ga je moeder vermoorden", of "ga een bankoverval plegen". Als dat mogelijk zou zijn, dan hoef ik alleen iedere

avond zeg maar tien mensen in te fluisteren: "ga een bankoverval plegen", in de hoop dat eentje dan doorkomt.

Hiermee benoemt hij de 'vrije wil' als norm, door te stellen, dat mensen in hypnose niets kunnen doen, dat voorbijgaat aan hun vrije wil. Bovenstaande voorbeelden geven echter aan, dat de proefpersonen op zijn toneel dingen doen, die ze normaal nooit zouden doen. Hiervoor gebruikt hij suggesties die erop duiden dat hij juist tracht de 'vrije wil' van deze mensen over te nemen:

- ... laat je gedachten daarbij helemaal vrij door de ruimte zweven. Je mag absoluut aan niets meer denken. En met iedere ademhaling die je doet, des te meer je op mijn stem concentreert, des te dieper ga je slapen en hoe dieper je inslaapt, des te dieper de hypnosis. Geestelijk en lichamelijk zijn wie alleen nog één persoon. Mijn wensen zijn ook jouw wensen. En je slaapt diep en vast. Mijn wensen zijn ook jouw wensen, en je slaapt diep en vast. Laat je daar bij door niemand en niets meer storen...

Misschien deden deze mensen wel dingen die aansloten bij hun onbewuste behoeften, of voerden ze een al lang gekoesterde wens uit om zich zo te presenteren. Aanhangers van deze gedachte zijn dan ook vaak van mening, dat mensen die zich als subject beschikbaar stellen voor toneelhypnose, zichzelf daarmee onbewust toestemming geven, alles te doen wat de hypnotiseur van hen verlangt. Vooraf schatten ze in, in welke mate ze de hypnotiseur kunnen vertrouwen. Dan stappen ze, volledig bereid zijn opdrachten te volgen, het toneel op.

De vraag dringt zich echter op of Rostelli wellicht toch niet voorbij gaat aan de vrije wil van zijn subjecten. Wanneer iemand het toneel opstapt, zal hij nooit precies weten wat hem gevraagd zal worden te doen. Bovendien kent de hypnotiseur zijn medewerkers niet. Hij zal dus nooit rekening kunnen houden met diepere problemen die in iemand aanwezig kunnen zijn, zoals bijvoorbeeld seksueel misbruik.

Wat is misbruik van hypnose

Wat is hypnose?

'Hypnose is een opgeroepen trancestaat, waarin het contact met de hypnotiseur centraal staat'. Wanneer iemand in hypnose is, kan op verschillende manieren gebruik gemaakt worden van deze trancestaat.

Ethische normen

Om veilig met het mooie gereedschap hypnose te kunnen werken, zouden aan het gebruik hiervan normen gesteld dienen te worden. Hypnose is een middel om diep in iemand onbewuste geest te grasduinen. Wat mij betreft is de minimale eis die aan elke hypnotiseur gesteld met worden, dat hij niet voorbij mag gaan aan de vrije wil van zijn subject. Doet hij dit wel, dan is sprake van misbruik van hypnose.

Van belang is ook dat het subject dient te weten welke psychische of lichamelijke risico's hij neemt. Pas dan kan uit vrije wil een keuze gemaakt worden. Risico's dienen vooraf met het subject serieus besproken te worden.

Risico's

In hypnoseshows zijn risico's op psychisch gebied veel groter dan in hypnotherapeutische sessies:

- op het toneel worden geen fatsoenlijke intake gesprekken gehouden,
- is geen sprake van een onverdeelde aandacht voor de cliënt,
- bezit de showhypnotiseurs veelal geen goede therapeutische achtergrond.

Van lichamelijke risico's is in hypnotherapie in principe geen sprake. De hypnotherapeut laat zijn cliënten niet op glasscherven liggen. Ook zal hij niet op zijn liggende cliënt gaan staan, terwijl deze alleen ondersteund wordt door een stoel onder zijn hoofd en een stoel onder zijn hakken. Veel showhypnotiseurs bedienen zichzelf van deze aardigheidjes om het publiek te vermaken.

Onderzoek naar misdaad onder hypnose

Rostelli vraagt zijn subjecten eerst volledig te gehoorzamen met suggesties als:

- Geestelijk en lichamelijk zijn we alleen nog één persoon. Mijn wensen zijn ook jouw wensen.

Heeft Rostelli dan gelijk wanneer hij zegt:

- Ik kan niemand tegen zijn wil dwingen iets te doen wat hij niet zou willen.

Ik geloof het niet. Heel lang is deze mening zeer gangbaar in de hypnose-wereld geweest. Onlangs zijn echter nogal wat onderzoeken gepubliceerd, waaruit blijkt, dat het wel degelijk mogelijk is, iemand dingen te laten doen die zijn vrije wil te buiten gaan. Nogal wat van deze onderzoeken zijn gebundeld door Robert Temple in zijn boek *Open to Suggestion*.

Het laatste decennium werden hypnose en hypnotherapie bereikbaar voor een groot publiek. Dit was mede de verdienste één van de zeer grote hypnotherapeuten uit de geschiedenis, Milton Erickson. Hij was één van de mensen die de mening toegedaan was, dat hypnose niet misbruikt kon worden voor criminele doeleinden. De laatste jaren lopen veel hypnotherapeuten rond met dit idee. Naast het baanbrekende werk dat ze van Erickson en zijn leerlingen leerden, namen ze ook de gedachten van het over dit onderwerp over.

De mening echter dat hypnose misbruikt kan worden voor misdadig gedrag, is zeker niet nieuw.

De wurgende soldaat

Watkins beschreef in 1947 een experiment met hypnose. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd een soldaat in hypnose gebracht. De man had een voortreffelijke staat van dienst en werd alom gerespecteerd. Bij dit experiment waren verschillende stafleden van een neuropsychiatrische afdeling aanwezig. Hem werd vertelt:

Wanneer je je ogen opent, staat een smerige 'Jap soldaat' voor je. Hij heeft een bajonet en hij gaat je vermoorden; Je zult hem met je blote handen moeten wurgen.

Toen hij zijn ogen opende vloog hij op de, voor hem staande, luitenant-kolonel af, sloeg hem tegen de muur en begon hem te wurgen. Het deed hem niet dat het een zwaar vergrijp was een meerdere in rang te mishandelen. Drie omstanders bevrijdden de luitenant-kolonel, totdat de hypnotiseur de soldaat weer in een 'slaapstaat' bracht. De luitenant kolonel rapporteerde, dat hij zo stevig werd aangepakt, dat hij vermoord, of tenminste ernstig verwond zou zijn, wanneer hij niet uit de handen van de soldaat bevrijd werd.

Uit dit en andere experimenten trok Watkins een aantal conclusies:

1. In een hypnotische trance kunnen sommige subjecten, onbewust, informatie loslaten, waarvan ze zeer sterk gemotiveerd waren deze voor zich te houden.
2. In een lichte trance kunnen sommigen, bewust van hetgeen ze doen, 'gedwongen' worden informatie los te laten welke ze achter hadden willen houden.
3. In een diepe trance kunnen hallucinaties worden gecreëerd, welke leiden tot het plegen van 'sociaal crimineel gedrag', tot moord toe.

4. Indien voldoende suggestibel, kunnen sommigen tegen hun wil in gedwongen worden in trance te gaan.

Opgemerkt dient te worden, dat deze bevindingen niet voor iedereen gelden. De proefpersonen werden, op hypnotiseerbaarheid geselecteerd uit een groep vrijwilligers. Toch zullen duizenden op dezelfde wijze op deze experimenten reageren.

Een glas bijtend zuur

In 1939 concludeerde Lloyd Rowland van de Universiteit van Tulsa uit diverse onderzoeken, dat personen in diepe hypnose bereid zijn zich bloot te stellen aan onredelijk gevaarlijke situaties, en bereid zijn dingen te doen die voor anderen onredelijk gevaarlijk zijn.

Hij gaf zijn proefpersonen een glas bijtend zuur, en liet er een stuk zink in vallen, waardoor stoom uit de beker omhoog kwam.

Hierop vertelde hij dat dit een zeer gevaarlijk bijtend zuur was. Het zal de huid mismaken, en de ogen zullen uitvallen, waarna hij achter een onzichtbare glazen wand ging zitten en de subjecten opdroeg dit zuur naar hem toe te gooien. Tegen de eerste proefpersoon die aarzelde, moest hij eerst tot drie tellen totdat zij gooide. Na afloop leek ze erg geschrokken. Het volgende subject aarzelde ook een moment, maar gooide daarna met volle kracht het bijtende zuur naar Rowland, tegen de glazen wand.

De bankroof

Dat soms eenvoudige, verkeerd gebruikte suggesties, tijdens een hypnose zitting desastreuze gevolgen kunnen hebben voor een cliënt, blijkt uit het volgende voorbeeld.

In 1981 ging dhr. Springston naar een, kennelijk onervaren, hypnotherapeut. De hypnotiseur gaf hem tijdens een ontspanningshypnose enkele zelfvertrouwen opbouwende suggesties. Hij zei:

- Je bent een sterk persoon, je zou alles kunnen doen waartoe je besluit. Je zou zelfs een bank kunnen beroven als je dat zou willen.

Het was deze suggestie die wekenlang in het hoofd van de cliënt bleef opspelen. Eerst kon hij het nog van zich afschudden, maar later werd het een obsessie. Drie weken lang bleef hij hiermee rondlopen, totdat hij besloot een bank te beroven.

Tenslotte stapte hij, zonder masker, een voor hem onbekende bank binnen. Met een ongeladen pistool vroeg hij geld. Duidelijk was hij zichtbaar voor de camera's. Met de auto van een bankemployé vluchtte hij. Onderweg gooide hij het geld en pistool weg., in de verwachting dat deze door de politie gevonden zouden worden. Drie dagen later werd hij opgepakt en bekende hij zonder aarzeling de bankroof.

Later vertelde hij:

- Toen ik de bank binnenkwam had ik het gevoel niet de bank te willen beroven. Ik dacht mezelf deze gedachte uit mijn hoofd te kunnen praten, en had het gevoel dat iedereen wist waarom ik in de bank was. Bovendien realiseerde ik me, dat ik wist wat ik aan het doen was, maar kon niet begrijpen waarom. Het was alsof ik naar mezelf keek, terwijl mijn lichaam naar de bank liep. Het leek alsof ik me in een droom bevond.

Nu was Springston waarschijnlijk psychisch ziek, waardoor hij volledig open stond voor elke suggestie. Tijdens de rechtszaak kon de jury niet tot een uitspraak komen. Springston bracht vier maanden in een gevangenisziekenhuis door.

Uit dit voorbeeld blijkt, dat hypnotische misdaad, zelfs ongewild, hypnotisch gesuggereerd kan worden, op een manier die nog uitgevoerd wordt ook.

Criminele opdrachten

Kort na de Tweede Wereldoorlog zaten, in Denemarken, twee collaborateurs bij elkaar in de gevangenis. De één was in hypnose geïnteresseerd, en oefende zeer frequent op de ander. Vanwege de hieruit ontstane intimiteit ontstond een grote betrokkenheid op elkaar. De hypnotiseur werkte met het idee van een beschermgeest. Via deze beschermgeest gaf hij zijn collega gevangene opdrachten.

Toen ze eenmaal vrij waren gaf de beschermgeest de opdracht banken te beroven. Dit werd precies zo uitgevoerd als gepland was. Bij één gewapende overval schoot de gehypnotiseerde twee bankbeambten dood. Bij een latere overval hij niet meer het gevoel, dat de beschermgeest aanwezig was, en schoot niemand neer. Hierop liet hij zich gemakkelijk arresteren.

Bij de rechtszaak werd de hypnotiseur tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld. De jury vond 'de dader' weliswaar schuldig, maar

werd niet verantwoordelijk gesteld voor de daden welke hij onder hypnose uitvoerde. Hij werd in een psychiatrisch ziekenhuis opgenomen, omdat zijn persoonlijkheid door dit alles behoorlijk veranderd was.

Het zal duidelijk zijn, dat hier sprake is van echt misbruik van hypnose in de praktijk. Natuurlijk was bij 'de dader' al een crimineel stuk in zijn persoonlijkheid aanwezig. Toch kwam met in de rechtbank tot de slotconclusie dat dit de man niet aangerekend mocht worden. Dit betekent, dat 'de dader' in opdracht van de hypnotiseur handelde, zonder dit zelf gewild te hebben.

Wie zonder zonde is werpe de eerste steen. Wie is werkelijk vrij van ook maar één stukje criminele persoonlijkheid in zichzelf, waar een goed hypnotiseur geen appèl op zou kunnen doen?

Onderzoek naar seksueel misbruik in therapie en hypnose

Het hebben van seksuele contacten tussen hulpverleners, dokters en psychiaters, en hun cliënten werd anoniem in 1973 onderzocht door drie psychiaters van de Universiteit van Californië in Los Angeles. Dit onderzoek werd gepubliceerd in het *American Journal of Psychiatry*. Aan de 460 ondervraagden werd de vraag gesteld of ze in hun praktijk primair weleens handelden om zichzelf op te winden of hun seksuele verlangens te bevredigen. 7,2 % van de ondervraagden, vooral de psychiaters, gaven toe seksueel contact met hun patiënten te hebben gehad.

We prate niet over hypnose, maar over het reguliere circuit. Je kunt je afvragen, wanneer de psychiater geen psychiater was geweest, maar melkboer, of dit percentage oven hoog zou zijn geweest. Waarschijnlijk niet. Zeker kan gesteld worden, dat wanneer in een hulpverleningspraktijk seksueel contact ter bevrediging of opwindning van de therapeut of de arts voorkomt, sprake is van een ongelijkwaardige relatie tussen beiden. Op zijn minst kun je je afvragen of dit helend is voor de cliënt, en of de therapeut geen misbruik maakt van zijn positie. Volgens diverse hulpverleners is in een dergelijke situatie al sprake van verkrachting.

Seksueel misbruik tijdens hypnose in Nederland

Af en toe komt seksueel misbruik in hypnose voor, ook in Nederland. Gelukkig is het zo sporadisch, dat een dergelijke zaak niet alleen

in Nederland de krant haalt, maar zelfs door Temple beschreven wordt.

Zo'n tien jaar geleden speelde in Nederland een zaak van een hypnotiseur, zonder adequate opleiding. Tussen 1979 en 1982 werden klachten van negen vrouwen bij de politie gedeponneerd. Van deze negen had één geslachtsgemeenschap met de man. Bij twee anderen was sprake van masturbatie. In zeven gevallen werden borsten en vagina aangeraakt. Vijf van hen beschreven dat ze het gevoel hadden dit niet te willen, doch zich niet konden bewegen en één en ander konden voorkomen. Wel herinnerden ze zich allemaal deze gebeurtenis.

Omdat in hypnose verschillende bijzondere fenomenen opgeroepen kunnen worden, zoals geheugenverlies over een gebeurtenis, lichaamsverstijving, kunnen dergelijke heren, voor hun onfrisse handelingen, hier handig gebruik van maken.

De Nederlander Hoencamp, die dit geval rapporteerde aan Temple schrijft:

- Dit materiaal toont aan dat patiënten in hypnose ervaren, dat ze minder controle hebben of machteloos zijn. Het betekent niet, dat hypnose persé de veroorzakende factor hoeft te zijn.

Slotwoord

Hypnose is een prachtig therapeutisch instrument. Maar vanwege zijn kracht kan dit instrument ook misbruikt worden. Het gevaar van misbruik bestaat vooral bij een kleine 5 % van de mensen die in een diepe hypnotische trance kunnen komen.

Het gaat erom, wie het is, die een instrument gebruikt. Zou de chirurg zijn werk niet mogen uitoefenen, omdat je met een mes een mens kunt doden?

Veel hypnotherapeuten zijn zich bewust van het nog grotere rapport, dat ze met hun cliënt hebben, dan een doorsnee therapeut. Rapport is de intensiteit van het contact tussen de therapeut en de cliënt. Deze therapeutische relatievorm is bij uitstek geschikt, om cliënten (positieve) suggesties te geven. Vanwege het gevaar dat deze suggesties op een door de cliënt negatieve manier opgevolgd zouden kunnen worden, zijn vrijwel alle hypnotherapeuten extra voorzichtig. Sommigen gaan zelfs zover dat ze weigeren hun cliënt aan te raken. Ze weten dat zij door negatieve publiciteit soms zwak staan.

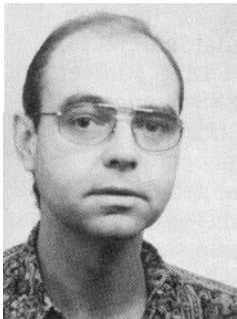
Ik realiseer me, dat ik door feiten te noemen, opnieuw voor een negatief beeld zou kunnen zorgen. Toch lijkt juist een eerlijke voorlichting aan therapeuten en cliënten mij van het grootste belang. Wanneer je met je cliënt naar mondigheid toewerkt, moet je ook je cliënt volwassen behandelen. Hij of zij kan dan zelf beslissingen nemen.

Heel duidelijk wil ik stellen, dat seksueel (mis)gebruik van cliënten zeker geen schering en inslag is in het hypnotherapeutische wereldje. Veel therapeuten zijn lid van een goede beroepsvereniging zoals de Nederlandse Beroepsvereniging van Hypnotherapeuten (NBVH), en vallen derhalve onder het daar gehanteerd klachtrecht.

Literatuur

Robert Temple, Open to Suggestion, the Uses and Abuses of Hypnosis, Thorsons Publishing Group (The Aquarian Press), Wellingborough (U.K.), 1989

P.J. Hanssen, De manipulator, in het niemandsland van de hypnotiseur Rasti Rostelli, Tijdschrift voor Educatieve en Therapeutische Hypnose (TETH), 5^e jaargang, augustus 1989, nummer 3.

Jos Olgers (38, maatschappelijk werker/hypnotherapeut) is vader van een zoon van elfjaar, en heeft een praktijk in hypnose en regressietherapie in Almere. Hiernaast is hij bestuurslid van de Nederlandse Beroepsvereniging Van Hypnotherapeuten (NBVH). Naast het geven van diverse cursussen en trainingen op het gebied van hypnose en voice dialogue is hij als docent verbonden aan een opleiding voor hypnotherapie en reïncarnatietherapie.